

INTERMEZZ MONDJALI

Rassenja kulturali internazzjonali

Awtriċi provokattiva fit-teatru

"Nemmen li awtur għandu jinvolti ruħu soċjalment u politikament b'mod kreattiv, speċjalment fil-kitba teatrali" - Clare Azzopardi

Ftit huma l-awturi nisa Maltin li dahlu għall-kitba teatrali.

Dan l-ahhar tfaċċat fix-xena Clare Azzopardi, li diġà halliet il-marka tagħha fil-kamp tal-proza u b'testi espressament ghat-tfal. U issa Azzopardi tidher li bdiet thalli impatt, anki barra minn Malta, b'xehta ta' kitba għall-palk li għal Malta hi għida, kemm tematikament kif ukoll stilistikament.

L-ewwel drammm tagħha, *L-Interdett taht is-Sodda* kien ittella' għall-ewwel darba fil-Kavallier ta' San Ġakbu f'Novembru 2006 mill-kumpanija Teatrum, bid-direzzjoni ta' Marcelle Teuma.

Fl-okkażjoni tal-Presidenza Franċiża tal-Unjoni Ewropea, id-dar ta' pubblikazzjoni *Editions Théâtrales* se tipubblika 27 ktieb b'27 drammm oriġinali mill-pajjiżi membri tal-Unjoni Ewropea.

Id-dramm *L-Interdett taht is-Sodda* hu dak li ntgħazel biex jirrapprezenta lil Malta. Inqaleb għall-Franċiż minn Cécilia Mattalia bil-kollaborazzjoni ta' Olivier Favier u se jinqara fit-Théâtre de l'Odéon f'Parigi f'Novembru 2008, b'direzzjoni ta' Alexandra Tobelaim.

L-istess drammm intgħazel mill-*organizzazzjoni International Association for Creation and Training (ACT)* biex jittella' f'Liandra fi Frar 2009. Ġie maqlub għall-Gharbi minn Walid Nabhan u se jiġi pubblikat mill-istess *organizzazzjoni* fi Frar li ġej.

Intermezz intervista lil Clare Azzopardi.

L-impenn tal-awturi nisa fil-kitba teatrali waqaf għal kollox malli waqfet tikteb Doreen Micallef, li mietet xi snin ilu. Għandek xi spjegazzjoni għal dan in-nuqqas?

Nahseb li jekk tikteb ghat-teatru u ma jkollokx direttur ma' min tiddiskuti x-xogħol tiegħek, tista' ma tikteb xejn. Nemmen li l-kitba tat-teatru ma tinvolvi biss l-awtur imsakkar f'kamartu quddiem kompjuter. Tinvolvi hafna iktar minn hekk. Hemm id-diskussjonijiet kontinwi mad-direttur, mal-atturi u saħansitra mad-disinjatur tas-sett.

Awtur li qed jikteb ghat-teatru jrid ikollu stampa ċara tal-ispazju li fih se jinħadem

id-dramm. Xogħol teatrali jiehu l-hajja f'dak il-mument li jittella' fl-ispazju li fih hemm l-attur u l-ispettatur. Jista' jkun li n-nisa qatt ma kitbu għall-palk għax qatt ma sabu min itellgħalhom xogħolhom?

Għax ngħiduha kif inhi, jekk ma jkollokx idea ċara ta' min se jinterpreta 'l xogħol u fejn se jittella' allura għaliex tikteb drammm? Biex jiġi stampat u jinqara?

Hu minnu li n-nisa kittieba f'Malta huma ftit. Tghoddhom fuq is-swaba' t'id wahda. Il-magħoranza jiktbu l-poezija, uħud jiktbu ghat-tfal u ftit ohra jiktbu l-proza.

Forsi hu iktar faċli li tikteb wahdek u tara l-kliem stam-

Il-ktieb Malti sar klassi, tieħu gost tarah u jħabbatha sew ma' kotba barranin.

pat fi ktieb milli tikteb biex tara l-kliem tiegħek jiġi interpretat minn direttur u mill-atturi fi spazju żgħir. Jista' jkun li s-sistema edukattiva mhix trawwem biżżejjed nisa biex isiru jhobbu l-palk u jinvolvu lilhom infushom fil-kitba teatrali.

Forsi n-nisa għadhom ma ggildux biżżejjed biex jiksibu post fid-dinja teatrali. Jew inkella, jista' jkun li n-nisa Maltin għandhom passjonijiet ohra?! Għandhom inqas hin? Ma nafx. Naf li d-dinja anglo-sassona qed tara numru ta' kittieba nisa godda ghat-teatru, u iktar ma jgħaddi ż-żmien dawn qed jizziedu.

F'Londra per eżempju, jingħataw residenzi ta' xahar jew iktar mir-Royal Court Theatre, biex l-awturi jiktbu u jtellgħu x-xogħol tagħhom mad-direttur tal-post. Dan hu incentiv għall-awtur, għax ma rridux ninsaw li biex ittella' drammm trid hafna flus. Ma jidher li f'Malta għandna xi incentiv jew xi fondi li jistgħu jgħinu lill-awturi u d-diretturi biex itellgħu xogħol oriġinali.

Konna drajna nassoċjawk bhala awtriċi tan-next generation fejn tidhol il-proza innovattiva. X'wasslek biex tidhol għall-kitba teatrali? F'liema medium thossok f'tiegħek l-aktar?

Niftakar li l-ewwel *email* li rċevajt mingħand Marcelle

Teuma wara li qrat xi stejjer tiegħi, kienet tghid hekk, "*Il-kitba tiegħek nista' nivvizzwalizzaha u nista' naraha tinħadem fuq palk. Id-djalogu tiegħek hu immedjat, effettiv u b'sahħtu. Xalata naghmel bih.*" Dominic Dromgoole, id-direttur tal-Oxford Stage Company, jgħid hekk dwar il-kitba ghat-teatru, "*If there is one gift without which it is impossible to write plays, it is the gift for dialogue.*"

Ironikament l-ewwel xogħol tiegħi ghat-teatru jikkonsisti f'żewġ monologi. Madankollu x-xogħol li qed nikteb bħalissa hu mibni kollu kemm hu fuq id-djalogu.

Żgur li Marcelle Teuma tatni hafna kuraġġ u bil-hegga u l-passjoni tagħha qarrbitni iktar lejn it-teatru. Fil-fatt, ix-xogħol tal-Interdett kitbu wara hafna diskussjonijiet magħha u mat-tim kollu ta' Teatrum, u wara hafna riċerka u intervisti ma' nies li għexu fi żmien l-interdett.

Imbagħad ċara wkoll li għal dawn l-ahhar hames snin kelli l-opportunità li nara hafna xogħlijiet teatrali f'Londra, f'Edinburgh, u f'pajjiżi ohra Ewropej; xogħlijiet kemm klassiċi, bħal Goethe, Ibsen, Chekov, u kontemporanji bħal Albee, Shaffer, Crimp, Kane, Greig, Walsh u Ravenhill. Iktar ma jgħaddi ż-żmien, iktar ma naqra u nara xogħlijiet teatrali, iktar qed tikber il-passjoni ghat-teatru.

Il-ġeneri huma differenti: dak li jesperjenza kittieb ghat-teatru hu kompletament differenti minn dak li jesperjenza kittieb tal-proza. Il-kitba ghat-teatru trid toqot mijiet ta' nies f'daqqa u ggieghlhom jirreaġixxu għal dak li qed jaraw u jisimghu; trid issabbathom, u ddahhaqhom, tghollihom u terġa' ssabbathom.

Il-proza hi differenti. U allura ma nistax ngħid li nipreferi kitba minn ohra. Jien nikteb ghat-tfal ukoll u l-iżvog li tagħtini l-kitba tat-tfal ma nsibu fl-ebda tip ta' kitba ohra. Huma burdati dif-

ferenti u kull burdata toħroġ f'kitba differenti.

Bħalissa qed nikteb it-tieni drammm imma fl-istess hin qed norqom l-ewwel rumanz ghat-tfal. Ma nafx jekk fil-futur għadx nikteb biss ghat-teatru jew ghat-tfal, jew inkella stejjer qosra. Għadu wisq kmieni biex ngħid. Għadni qed nesperimenta biex nara sa fejn tista' twasal il-kitba tiegħi.

Fl-ewwel xogħol teatrali tiegħek, 'L-Interdett taht is-Sodda' (2006), missejt molla kruċjali dwar il-kunflitt politiku-religjuż fis-Sittinijiet. Lanqas l-awturi ta' dik il-ġenerazzjoni ma kienu investigaw dik it-tema. Jidher li l-awturi lokali huma reluttanti fejn jidhlu ċerti temi jaharqu. Għaliex tahseb li l-awturi għandhom jikkommettu ruhhom f'dan is-sens ukoll?

Jista' jkun li għax m'għextx dawk iż-żminijiet, stajt inħares lejhom b'mod differenti minn xi hadd li għexhom u għadda mill-wegħat li għabu magħhom. Jista' jkun ukoll li s-silenzju min-naha ta' missieri li għex is-sittinijiet, giegħlni nfitteb iktar fuq dan il-perjodu u nikteb fuq.

Imma jista' jkun ukoll li s-silenzju tal-kittieba tal-ġenerazzjoni ta' qabli, intrigani biex nikteb. Awtur għandu jkun kuraġġuz biżżejjed biex jgħid dak li qatt ma ntqal, dak li hu meqjus bħala tabù, jew inkella biex jgħid dak li diġà ntqal imma b'mod differenti. Nemmen li awtur għandu jinvolti ruħu politikament u soċjalment b'mod kreattiv speċjalment fil-kitba teatrali

minn

Mario Azzopardi

marpardi@maltanet.net

għax it-teatru jinvolti l-pubbliku b'mod dirett.

It-traduzzjoni kemm bl-Gharbi kif ukoll bil-Franċiż tax-xogħol tiegħek sabet fortuna immedjata f'żewġ kuntesti kulturali kompletament differenti: fl-Egittu u fi Franza. X'tahseb li hu l-appell generali fl-Interdett, li saħansitra jista' jikseb l-approvazzjoni klamoruża f'żewġ pajjiżi daqstant diversi minn xulxin?

Ir-religjon, il-Knisja u l-politika huma temi universali li jolqtu lil kulhadd. Id-dramm *L-Interdett taht is-Sodda* jmiss it-temi tal-eskluzjoni, in-nuqqas tal-libertà tal-kelma u l-kwistjoni politiko-religjuża li ma seħhitx f'pajjiżna biss. Hu drammm sinċier u fl-istess hin provokattiv. Lill-udjenza jqanqalha u jgiegħlha tis-taqsi. Forsi għalhekk intgħazel biex jittella' kemm f'Parigi kif ukoll f'Liandra. Kienet kwistjoni taħraq dik tas-sittinijiet, u l-kwistjoni-jiet jaharqu dejjem jinterressaw lil hafna nies. Illum għandna kwistjonijiet ohra jaharqu imma xorta wahda relatati mar-religjon u l-politika.

Clare Azzopardi